

ВІДГУК

офіційного опонента Приходька Валентина Миколайовича на дисертацію **Мосякової Ірини Юліївни «Організаційно-педагогічні засади управління багатопрофільним позашкільним навчальним закладом»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Актуальність теми. Основним об'єктом навчання і виховання в позашкільному закладі є конкретна дитина, її інтереси, можливості, стан здоров'я, уподобання. Саме відсутність примусу, вільний вибір заняття, індивідуально-особистісний підхід у навчанні робить позашкільний заклад привабливим для дітей різного віку. В умовах неконтрольованого потоку інформації, зростанням негативного впливу інтернет-продукції, що, частіше, має агресивну спрямованість і низький рівень культури, є забезпечення закладами позашкільної освіти змістовного дозвілля та професійного самовизначення дітей та молоді. Розвиваюче середовище позашкільного навчального закладу тільки тоді буде ефективним, коли зможе надати кожному вихованцю підтримку і допомогу в навчально-виховному процесі. Сфера позашкільної освіти сьогодні перебуває на важливому етапі свого розвитку, переходу до більш якісного стану, що зумовлено принциповими змінами в суспільній свідомості. До проблем, що потребують особливої уваги, слід віднести необхідність підвищення статусу працівника позашкільної сфери, а також і низькою суперечностей, що потребують розв'язання.

Тема, обрана Мосяковою І. Ю. для дослідження, не викликає заперечень з декількох міркувань. По-перше, державно-громадське управління багатопрофільним закладом позашкільної освіти на демократичних засадах дитино(людино)центризму та стратегічного менеджменту ще не виступало предметом вивчення й потребує окремого розгляду відповідно до реформаційних процесів, сучасних наукових підходів, інтеграції наукового знання з різних галузей наук. По-друге, впровадження відкритих демократичних моделей управління та інновацій, недостатньою розробленістю теорії управління позашкільною освітою на демократичних засадах дитино(людино)центризму та готовністю значної частини управлінських і педагогічних кадрів до забезпечення

умов набуття вихованцями (учнями) і слухачами якісної ПО. По-третє, сучасному закладу позашкільної освіти потрібен, у першу чергу, педагог, який здатен з наукових позицій, спираючись на вікові та індивідуальні особливості дітей, планувати й організовувати педагогічно доцільну систему роботи, здійснюючи взаємодію з дітьми, спрямовану на розвиток і саморозвиток дитини, регулювати і коректувати хід і результати навчально-виховного процесу з урахуванням зворотного зв'язку. Це під силу тільки працівнику з педагогічною освітою, в першу чергу, а також з певною спеціалізацією

Зв'язок роботи з науковими планами та темами. Дисертацію виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за темою «Формування управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу» (державний номер реєстрації 0108V000180). Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогіки АПН України (протокол № 10 від 21.11.2008 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 3 від 28.04.2009 р.).

Структура дисертації презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками. У роботі з достатньою чіткістю визначаються категоріальний апарат і мета дослідження, чітко сформульовані його завдання, гіпотеза.

Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки дисертанта. Основні наукові положення, завдання і підходи дослідження, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достатньо обґрунтовані та побудовані на сучасних наукових знаннях про теоретико-методологічні засади управління в галузі позашкільної освіти та професійної діяльності педагогічного працівника.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є достатнім та забезпечується обраною

методологічною базою дослідження, коректним застосуванням комплексу взаємодоповнюючих теорій та методів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що Іриною Юліівною, **вперше**: теоретично обґрунтовано методологічно-цільовий, суб'єктно-діяльнісний, організаційно-змістовий, техніко-технологічний і результативно-оцінний компоненти системи управління багатoproфільним закладом позашкільної освіти на засадах дитино(людино)центризму і менеджменту як стратегічно орієнтованої організації та їх взаємозв'язки; визначено умови, що забезпечують ефективність управління цим закладом (нормативно-правові, науково-методичні, організаційно-педагогічні, організаційно-процесуальні, організаційно-психологічні, матеріально-технічні); визначено організаційні основи функціонування багатoproфільного закладу позашкільної освіти: органіграма, типовий Статут з урахуванням специфіки, правила внутрішнього розпорядку, розклад занять, типові посадові інструкції працівників і посадова інструкція художнього керівника творчого колективу, функційно-посадові обов'язки учасника експерименту, комплексний організаційний механізм; визначено педагогічні засади управління освітнім процесом: навчальні програми з позашкільної освіти, освітню програму закладу позашкільної освіти, її сутність і структуру; **удосконалено** термінологію, що пов'язана з інтерпретацією базових понять дослідження, зокрема: «позашкільна освіта», «багатoproфільний заклад позашкільної освіти», «організаційно-педагогічні засади управління багатoproфільним позашкільним навчальним закладом»; концептуальні положення організації допрофесійної та професійної освіти в закладах позашкільної освіти; **з'ясовано** соціально-економічні передумови виникнення й розвитку закладів позашкільної освіти в Україні (розроблення теорії соціального виховання; формування своєрідної державної «індустрії» організації дозвілєвої діяльності дітей і молоді в руслі державного замовлення без реального врахування індивідуальних освітніх потреб учнівської молоді і вихованців; відсутність комфортних умов для індивідуального особистісного розвитку, вільного вибору кожною дитиною освітньої галузі,

профілю позашкільної програми з часу її запровадження); **подальшого розвитку** набули: наукове обґрунтування державно-громадської форми управління закладом позашкільної освіти як відкритою соціально-педагогічною системою; виявлені характерні особливості багатопрофільного закладу позашкільної освіти як стратегічно орієнтованої організації та об'єкта управління; модель педагога-дослідника; класифікація нормативно-правового забезпечення управління позашкільною освітою та її складники на рівні органів державної влади, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад, закладів позашкільної освіти, суб'єктів освітнього процесу; аналіз кадрового забезпечення позашкільної освіти; ідеї стратегічного, інформаційного менеджменту, менеджменту змін у розвитку державного і громадського компонентів управління закладом позашкільної освіти; соціально-економічні передумови виникнення й розвитку закладів позашкільної освіти в Україні (розроблення теорії соціального виховання; формування своєрідної державної «індустрії» організації освітньо-творчої діяльності дітей і юнацтва на виконання особистісного замовлення на якісну позашкільну освіту з реальним урахуванням індивідуальних освітніх потреб здобувачів позашкільної освіти; наявність комфортних умов для індивідуального особистісного розвитку, вільного вибору кожною дитиною напряму позашкільної освіти, профілю навчальної програми, часу її запровадження).

Оцінка достовірності та наукової новизни дослідження. Результати дослідження об'єктивно нові й науково обґрунтовані. Їх достовірність забезпечується методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, використанням наукових джерел (268 найменувань, із них 10 – іноземною мовою), апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародних конференціях – «Формування базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів» (Київ, 2013), «Наукова еліта у розвитку держав» (Київ, 2016); міжнародних семінарах – «Освітня політика Німеччини та Євросоюзу: уроки для України?» (Німеччина, 2009), «Освітні завдання в східному партнерстві ЄС»

(Німеччина, 2011), «Україна та ЄС: статус відносин як освітніх питань» (Німеччина, 2012); міжнародних конгресах і форумах – «Міжнародний освітній конгрес» (Київ, 2014), «Форум з позашкільної освіти» (Київ, 2017); всеукраїнських конференціях – звітна Інституту педагогіки НАПН України «Зміст і технології шкільної освіти» (Київ, 2010), «Людина майбутнього в інформаційно-знаннєвому вимірі» (Київ, 2018), здобувачів вищої освіти і молодих учених (Київ, 2018); всеукраїнських семінарах – «Допрофесійна і професійна освіта в умовах багатoproфільного позашкільного навчального закладу: хореографічне та образотворче мистецтво» (Київ, 2015); всеукраїнських форумах – «Форум з позашкільної освіти» (Київ, 2016), «Позашкільна освіта в умовах децентралізації» (Київ, 2016); круглих столах – «Система освіти України: терміни і визначення» (Київ, 2016), «Актуальні питання позашкільної освіти в умовах децентралізації та реформування системи освіти» (Київ, 2017), «Позашкільля в Законі України «Про освіту» (Київ, 2017); семінарах – «Дисемінація педагогічного досвіду як необхідна умова модернізації змісту позашкільної освіти» (Київ, 2016).

Значення одержаних наукових результатів для теорії і практики управління освітою визначається тим, що теоретичні положення й висновки, покладені у дисертаційній роботі, полягають в запровадженні системи управління багатoproфільним закладом позашкільної освіти на засадах дитино(людино)центризму та менеджменту як відкритою соціально-педагогічною системою в умовах чинного законодавства. Підготовлений практико орієнтований посібник «Концептуальні основи модернізації змісту позашкільної освіти» може бути застосований у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-позашкільників, зокрема, при розробленні тематичних планів, програм, текстів лекцій, а також при укладанні науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, підвищенні кваліфікації педагогічних і керівних кадрів. Основні положення, результати і висновки стануть у нагоді в практиці управління закладами позашкільної та вищої освіти, при викладанні курсів, написанні монографій, підручників,

навчальних посібників, методичних рекомендацій, курсових і магістерських праць, проведенні подальших наукових досліджень із проблем управління позашкільною освітою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запровадженні системи управління багатопрофільним закладом позашкільної освіти на засадах дитино(людино)центризму та менеджменту як відкритою соціально-педагогічною системою в умовах чинного законодавства. Підготовлений практико орієнтований посібник «Концептуальні основи модернізації змісту позашкільної освіти» може бути застосований у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-позашкільників, зокрема, при розробленні тематичних планів, програм, текстів лекцій із навчальних дисциплін «Організація ігрової діяльності дітей», «Дитячий та молодіжний рух в Україні», «Теорія і методика виховання», а також при укладанні науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, підвищенні кваліфікації педагогічних і керівних кадрів. Основні положення, результати і висновки стануть у нагоді в практиці управління закладами позашкільної та вищої освіти, при викладанні курсів, написанні монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, курсових і магістерських праць, проведенні подальших наукових досліджень із проблем управління позашкільною освітою.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Детальний аналіз дисертації свідчить про те, що науковий апарат визначено коректно, структура та обсяг дисертації відповідають вимогам до такого рівня робіт і є достатніми для розв'язання окреслених Іриною Юліівною завдань.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети й практичне розв'язання наукової проблеми, обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Висновки дисертації відображають основний її зміст.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати про повну відповідність його змісту й основних положень змістові

та положенням, викладеним у тексті дисертації. Стиль викладу дисертації й автореферату відповідає вимогам, логічна завершеність суджень й умовиводів, зв'язність структурних елементів роботи справляє позитивне враження.

Позитивно оцінюючи дисертацію Мосякової Ірини Юліївни, ми одночасно висловлюємо низку дискусійних положень та зауважень:

1. На наш погляд, потребує уточнення розуміння дисертанткою сутності ключового поняття «управління багатoproфільним позашкільним навчальним закладом», оскільки його дещо побіжно розкрито в тексті дисертації.

2. Вважаємо, що в поданий у підрозділі 1.3. дисертації досить ґрунтовний аналіз нормативно-правового забезпечення управління закладом позашкільної освіти доцільно включити концептуальні положення Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року щодо перспектив подальшого розвитку позашкільної освіти. А також проблеми розвитку професійної компетенції педагогів в умовах безперервної освіти.

3. У підрозділі 3.3. дослідження наведено переконливий фактологічний матеріал щодо динаміки розвитку учнівського контингенту і педагогічного колективу, а також подано кількісно-якісний аналіз здобутків Центру творчості «Шевченківець» як зразкового закладу позашкільної освіти. Доцільно пояснити, які емпіричні методи науково-педагогічного дослідження застосовано для отримання цих даних і як підтверджено їх вірогідність.

4. У змісті дисертаційної праці досить докладно схарактеризовано історичну ретроспективу розвитку закладів позашкільної освіти, у тому числі й періодизацію. Проте слід уточнити авторство наведеної періодизації, критерії, на підставі яких її здійснено, а також міркування І. Ю. Мосякової щодо генезису цієї періодизації в науковому дискурсі.

5. Слід відзначити ретельність, із якою здобувачка деталізує подані в дисертації результати експериментів Всеукраїнського рівня, у яких брав участь Центр творчості «Шевченківець». На наш погляд, доцільно було б більш послідовно представити їх проведення за програми і динамікою виконання з

подальшою конкретизацією одержаних результатів. Також потребує уточнення кількість учасників експерименту на всіх рівнях управління, у тому числі й вихованців закладу.

6. Вважаємо, що робота значно виграла б, якби дослідник більш чітко представив зміст роботи щодо організаційно-педагогічних умов забезпечення кожного зі структурних елементів розробленої факторно-критеріальної моделі оцінювання ефективності державно-громадського управління закладом позашкільної освіти.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну високу оцінку даної наукової праці, мають рекомендаційний та дискусійний характер, спонукають до наукової полеміки, а тому не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

На підставі вивчення текстів дисертації, автореферату та інших наукових праць, опублікованих за темою дослідження стверджуємо, що дисертаційна робота **Мосякової Ірини Юліївни «Організаційно-педагогічні засади управління багатoproфільним позашкільним навчальним закладом»** відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13, 14) затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор Мосякова Ірина Юліївна — заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри андрагогіки
Запорізького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
доктор педагогічних наук, доцент

Підпис Приходька В.М., засвідчую
Провідний спеціаліст з кадрових питань

В. М. Приходько

Н. О. Коротка